

LHA Nyman Sirkka-Heleena LVM

14.11.2013
JULKINEN

*Eduskunta
Suuri valiokunta*

Viite

Asia

**EU:n yhdenmetyt merialueiden valvonnan ja yhteisen tiedonvaihoymäristön (CISE)
kehittäminen**

U/E-tunnus:

EUTORI-numero:

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n mukaisesti selvitys Euroopan komission julkaisemista tiedonannoista, jotka koskevat yhdenmetyt meripolitiikan puitteissa annettuja kahta tiedonantoa, merialueiden valvonnan yhtenäistäminen ja yhteisen tietojenvaihtoymäristön kehittämisen etenemissuunnitelma.

Minna Kivimäki,
osastopäällikkö,
ylijohtaja

LIITTEET

Asiasanat	merenkulku, EU:n meripolitiikka
Hoitaa	LVM, VNK
Tiedoksi	ALR, EUE, LIIK, MMM, OKM, PLM, SM, TEM, TRAFI, TULLI, UM, VM, YM

LHA Nyman Sirkka-Heleena LVM

31.10.2013
JULKINEN

Asia

EU:n yhdenntetyn merialueiden valvonnan ja yhteisen tiedonvaihtoympäristön (CISE) kehittäminen

Kokous

Liitteet

Viite

EUTORI/Eurodoc nro:

U-tunnus / E-tunnus:

Käsittelyn tarkoitus ja käsittelyvaihe:

Käsittelyn tarkoituksena on eduskunnan informointi ja kansallisten tavoitteiden muodostaminen vaikuttaessa komission valkoisen kirjan valmisteluun.

Komissio antoi yhdenntetyn meripolitiikan puitteissa merialueiden valvonnan yhtenäistämistä koskevan tiedonannon lokakuussa 2009. Tiedonantoa täydennettiin lokakuussa 2010 tiedonannolla, joka koski yhteisen tietojenvaihtoympäristön kehittämisen etenemissuunnitelmaa.

Tämän jälkeen yhteisen tiedonvaihtoympäristön kehittämistä on käsitelty komission meriasioiden pääosaston vetämässä epävirallisessa asiantuntija alatyöryhmässä (MSEsG), johon komissio on kutsunut jäsenvaltioiden asiantuntijoita eri aloilta. Komissio teki jäsenvaltioille yhteistä tiedonvaihtoympäristöä koskevan kyselyn keväällä 2013. Kyselyn ja julkisen kuulemisen tuloksista ei tällä hetkellä ole käytettävissä komission yhteenvetoa tai johtopäätöksiä.

Komissio on ilmoittanut antavansa yhdenntetystä merivalvonnasta valkoisen kirjan vuonna 2014. Valkoisesta kirjasta ei kuitenkaan ole mainintaa komission tiedonannossa (COM (2013) 739 final), joka koskee komission vuoden 2014 työohjelmaa.

Asiakirjat:

KOM(2009) 538 lopullinen
KOM (2010) 584 lopullinen
EU/2009/1386
PuVL 9/2009 vp – E 149/2009 vp

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely:

Tiedonantoihin ei ole sisällytynyt lainsäädäntöaloitteita

Käsittelijä(t):

Sirkka-Heleena Nyman, LVM, 0295 34 2369
 Toivo Hurme, VNK
 Markku Halonen, SM
 Mika Varvikko, PLM
 Heikki Lehtinen, MMM
 Pasi Staff, Merivoimien esikunta
 Pekka Raunio, Tulli

Suomen kanta/ohje:

Suomi kannattaa merialueilla tehtäviinsä liittyvää valvontaa harjoittavien viranomaisten välisen tietojenvaihdon lisäämistä ja automatisointia ja osallistuu tietojenvaihdon kehittämistä koskeviin hankkeisiin ja edistää niiden toteuttamista.

Suomen tavoitteet tietojenvaihdon kehittämisessä:

Yleiset tavoitteet

- tietojenvaihdon kehittämisessä tulisi hyödyntää täysimääräisesti jo olemassa olevia EU- ja kansallisia järjestelmiä sekä EU- ja kansallisen lainsäädännön nojalla kehitteillä olevia järjestelmiä
- kehittämistyössä tulisi huomioida se, että tietojenvaihdon nykytilassa on eroja hallinnonalojen ja jäsenmaiden kesken, sekä se, että kaikkien merialueiden valvontaa harjoittavien viranomaisten ja tiedonannossa tarkoitettujen käyttäjäyhteisöjen tulisi osaltaan olla mukana kehittämistyössä
- meriympäristöviranomaisten osalta tulisi huomioida INSPIRE direktiivin (2007/2/EC, Infrastructure for Spatial Information in the European Community) asettamat vaatimukset koskien sellaisen paikkatiedon hyödyntämistä päätöksenteossa, joka suorasti tai epäsuorasti vaikuttaa ympäristöön
- hankkeen vaikutukset (oikeudelliset, hallinnolliset, tekniset ja taloudelliset) olisi hankkeen valmistelun yhteydessä selvitettävä luotettavasti
- kehitystyössä olisi vältettävä hallinnollisen ja taloudellisen taakan lisäämistä jo toiminnassa olevia tietojenvaihtojärjestelmiä ylläpitäville viranomaisille ja näihin järjestelmiin tietoja raportoiville organisaatioille

Toiminnalliset ja tekniset tavoitteet

- yhdennetyn merialueiden valvonnan ja yhteisen tiedonvaihtoympäristön (CISE= Common Information Sharing Environment) kehittämistyön tavoitteena tulisi olla muodostaa tehokkaan päätöksenteon tueksi tilannetietoisuus sellaisesta merellä harjoitetusta toiminnasta, joka vaikuttaa merenkulun turvallisuuteen ja turvatoimiin, rajavalvontaan, meriympäristöön ja sen pilaantumiseen, kalastuksen valvontaan ja Euroopan unionin taloudellisiin etuihin sekä yleiseen lainvalvontaan ja puolustukseen
- tiedonvaihdon pitäisi antaa lisäarvoa EU:n jäsenvaltioiden ja ETA-maiden viranomaisille tarjoamalla nykyistä selkeämpi kuva meriasioista hallinnonala- ja valtakunnanrajat ylittävän valvontatiedon avulla

- kehittämistyössä olisi pyrittävä huomioimaan tavoitteet julkisen sektorin digitaalisten tietoineistojen avoimesta saatavuudesta sekä uudelleenkäytettävyydestä. Tämä edellyttäisi yhtenäisiä standardeja ja menettelytapoja
- tiedonvaihdon tulisi lisätä tilannetietoisuutta ja huomioida kaikki merisektoriin liittyvät toiminnot, myös yhteistyö kolmansien maiden kanssa sekä ottaa huomioon viranomaisten tehtävät, tietojen luottamuksellisuus ja tietoturvasuhteet
- yhdenmukaisen merialueiden valvonnan ja sitä tukevan tiedonvaihtoympäristön tulisi perustua hajautettuihin järjestelyihin ja tietovarantoihin, jotka mahdollistavat jo olemassa olevien sektorikohtaisten tietojärjestelmien käytön, tietojenvaihdon sekä yhteen toimivuuden järjestelmän sisällä
- kehittämisessä olisi pyrittävä luomaan yhtenäisiä tietovarantoja ja vahvistamaan automaattisia tiedonvaihtomekanismeja niin, että eri viranomaisten tarvitseman merialueen valvontatiedon keruu voidaan yksilöidä ja toteuttaa tarpeiden ja luottamuksellisuuden ja tietosuojasäätelyn mukaisesti
- tiedonvaihdon kehittämisessä olisi selvitettävä missä määrin on tarpeen kehittää jäsenvaltioiden kansallisia järjestelmiä niin, että ne tukisivat tiedonvaihtoympäristön kehittämistä
- tiedonvaihdon kehittämisen yhteydessä olisi selvitettävä mahdollisuudet tehostaa viranomaisten toimintaa ja kustannustehokkuutta luomalla uusia yhteistyömekanismeja ja tarkastelemalla viranomaisten työnjakoa
- kehittämistyön etenemisen kannalta olisi tarpeen, että komissio tekisi viipymättä esityksen tiedonvaihtoympäristön teknisistä määräyksistä

Pääasiallinen sisältö:

Komission tiedonannot

KOM(2009) 538 lopullinen, merialueiden valvonnan yhdentäminen: EU:n merialalle yhteinen tietojenvaihtoympäristö

Johdanto

Yhdenmukaisen merialueiden valvonnan tarkoituksena on muodostaa järkevän päätöksenteon tueksi tilannetietoisuus merellä harjoitetusta sellaisesta toiminnasta, joka vaikuttaa meriturvallisuuteen ja turvatoimiin, rajavalvontaan, meriympäristöön, kalastuksen valvontaan ja puolustukseen. Tiedonannon tavoitteena on esittää EU:n merialan yhteisen tietojenvaihtoympäristön kehittämisen pääperiaatteet ja käynnistää ympäristön perustaminen.

Haasteet

Tietojenvaihtoympäristön kehittämiseen liittyviä haasteita ovat käyttäjä- ja toimijayhteisöjen moninaisuus (viranomaiset keräävät tietoja omiin tarkoituksiinsa), oikeudellisten puitteiden moninaisuus (alakohtaista kansainvälistä ja EU lainsäädäntöä), rajat ylittävät uhat sekä aavaa merta koskeva kansainvälinen sääntely ja tietojen luottamuksellisuus tai turvaluokittelu.

Haasteisiin vastaaminen edellyttäisi muun muassa keinoja varmistaa tietojen vaihtaminen jo olemassa olevien EU- tason järjestelmien (kuten SafeSeaNet, CleanSeaNet ja EU – LRIT tietokeskus) ja kehitteillä olevien järjestelmien välillä niin, että varmistettaisiin tilannetietoisuuden paraneminen ja tehokkuus sekä huomioitaisiin EU- oikeudellinen toissijaisuusperiaate.

Periaatteet

1. Kaikkien käyttäjäyhteisöjen yhteen kytkeminen niin, että jäsenvaltioiden viranomaiset voisivat käyttää merialueiden valvontatietoja nykyistä tehokkaammin. Tähän liittyvät suositukset:
 - *ei tietojen päällekkäisyyttä*: liikenteen seurantaan koskeva data olisi levitettävä SafeSeaNet -järjestelmän (22 a artikla, Euroopan parlamentin ja Neuvoston direktiivi 2002/59/EY sellaisen kuin muutettua direktiivillä 2009/17/EY) välityksellä vain kerran
 - *yhteen toimivuus kaikissa EU:n käyttäjäyhteisöissä*: EU:n sotilasvoimien tuen mahdollistaminen siviilijohtoiselle meriturvallisuukselle ja turvatoimille
 - *kansallinen koordinointi*: jo yksilöidyt viranomaiset toimisivat rajapintoina yhteisessä tietojenvaihtoympäristössä
 - *kansainvälinen ja alueellinen yhteistyö*: olisi huolehdittava mahdollisuudesta jakaa valittuja osia tiedoista kolmansien maiden kanssa.
2. Tekninen kehys yhteen toimivuudelle ja tulevalle yhdentämiselle: EU:n merialan yhteinen tietojenvaihtoympäristö on parhaiten toteutettavissa luomalla epähierarkkiset tekniset puitteet merialan seuranta- ja valvontajärjestelmille.
3. Tietojen vaihtaminen siviili- ja sotilasviranomaisten välillä: Päällekkäisyyksien välttämiseksi ja kustannustehokkuuden vuoksi siviili- ja sotilasviranomaisten olisi annettava toisilleen valvontatietoja. Tämä edellyttäisi kaksisuuntaista tietojenvaihtoa
4. Erityiset säännökset: Yhteisen tietojenvaihtoympäristön luomiseksi tarvittavien seuranta- ja valvontatietojen vaihtamisen esteet olisi yksilöitävä EU:n ja jäsenvaltioiden lainsäädännössä ja niitä poistettaessa huomioitava mm. tietojen luottamuksellisuus ja omistusoikeus.

Toimenpiteet

Yhteisen tietojenvaihtoympäristön kehittämiseen tähtäävää työtä ehdotetaan toteutettavaksi jäsenvaltioiden asiantuntijoista muodostuvassa merialueiden valvonnan yhdentämistä käsittelevässä komission ryhmässä siten, että se sovitetaan yhteen muun alakohtaisissa ryhmissä ja komiteoissa niiden toimivaltuuksien mukaisesti tehtävän työn kanssa. Yhteisen tietojenvaihtoympäristön rakentamisen ei pitäisi haitata nykyisten ja suunniteltujen alakohtaisten järjestelmien kehittämistä.

KOM (2010) 584 lopullinen, luonnos etenemissuunnitelmaksi merialueiden valvontaa koskevan yhteisen tietojenvaihtoympäristön kehittämiseksi EU:n merialalla

Johdanto

Ulkosuhteiden neuvosto hyväksyi 17. marraskuuta 2009 päätelmissään komission tiedonannon, merivalvonnan yhdentäminen: EU:n merialalle yhteinen tietojenvaihtoympäristö (CISE), KOM(2009) 538 lopullinen) ja pyysi komissiota esittämään ennen vuoden 2010 loppua vaiheittaisen etenemissuunnitelman CISE:n kehittämiseksi sekä päivittämän etenemissuunnitelman vuonna 2011 pilottihankkeiden tulosten perusteella. Lisäksi komission olisi tehtävä vuoteen 2013 mennessä arvio CISE:n perustamisen edellyttämästä rahoituksesta.

Yleisten asioiden neuvosto vahvisti 14. kesäkuuta 2010 saman lähestymistavan yhdenmukaista meripolitiikkaa koskevissa päätelmissään.

Yhdennetyn merialueiden valvonnan tavoitteena on muodostaa järkevän päätöksenteon tueksi tilannetietoisuus sellaisesta merellä harjoitetusta toiminnasta, joka vaikuttaa

meriturvallisuuteen ja turvatoimiin, rajavalvontaan, meriympäristöön ja sen pilaantumiseen, kalastuksen valvontaan ja Euroopan unionin taloudellisiin etuihin sekä yleiseen lainvalvontaan ja puolustukseen.

Yhdennetyn merialueiden valvonnan tarjoama lisäarvo perustuu siihen, että se antaa EU:n jäsenvaltioiden ja ETA-maiden alakohtaisille käyttäjäyhteisöille nykyistä selkeämmän kuvan meriasioista tarjoamalla näille uutta asianmukaista tietoa erialojen välisestä ja rajat ylittävästä valvonnasta tiedonsaantitarpeen ja tiedon jakamisvastuun periaatetta noudattaen.

Etenemissuunnitelman yleiskuvaus

Etenemissuunnitelman kautta olisi luotava kaikki sekä siviili- että sotilasalan käyttäjäyhteisöt yhdistävä hajautettu tiedonvaihtojärjestelmä. CISE:n perustamisen olisi tapahduttava joustavasti, siten että tekniset parannukset ja alakohtaiset mukautukset ovat mahdollisia. Olemassa olevat ja suunnitellut järjestelmät olisi otettava asianmukaisesti huomioon CISE:n kehittelyvaiheessa, ja nykyisiä ja suunnitteilla olevia alakohtaisia tietojärjestelmiä olisi voitava myös kehittää, kunhan otetaan huomioon yhteen toimivuus, jota tarvitaan tietojen vaihtamiseksi muiden järjestelmien kanssa.

CISE:n rakenne olisikin suunniteltava *hajautetuksi eri tietokerrosten kustannustehokkaaksi yhtymäkohdaksi*, joka *lisää* merialueiden valvontajärjestelmien *tehokkuutta täyttämällä nykyisissä tiedoissa olevat aukot* kaikkialla Euroopassa siten, että *tiedonhankinnan päällekkäisyydet vältetään*.

Useimpien käyttäjäyhteisöjen yhteisiä tarpeita ovat yleisen tilannetietoisuuden parantaminen ja selkeämmän kuvan antaminen meriasioista, mikä on kaikkien käyttäjäyhteisöjen edun mukaista.

Tiettyjen käyttäjäyhteisöjen erityistarpeet, jotka täydentävät yleiskuvaa ja liittyvät

- (a) tietoihin erityyppisten alusten laittomasta toiminnasta ja uhkista, jotka vaikuttavat EU:n sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen. Näitä tietoja keräävät pääasiassa rannikkovartiosto, rajavartiosto, poliisiviranomaiset ja puolustusvoimat;
- b) erityisiin saalistietoihin ja kalastusalusten sijaintitietoihin laittoman kalastuksen torjumiseksi;
- (c) kehittyneeseen elektroniseen tietoon kaikista EU:n tullialueelle saapuvista ja sieltä lähtevistä hyödykkeistä ennakkoarvion saamiseksi niiden turvallisuudesta.

Etenemissuunnitelman vaiheet

1. Kaikkien käyttäjäyhteisöjen määrittäminen:

- o jäsenvaltioiden ja komission on määriteltävä tietojenvaihtoon osallistuvat tahot. EU:n jäsenvaltioiden ja ETA-maiden hallintorakenteiden moninaisuuden vuoksi on eri kansallisten viranomaisten asemesta keskityttävä jo tunnustettuihin käyttäjäyhteisöihin ja niille määritelyihin ”toimiin”.

määritellyt käyttäjäyhteisöt:

- (1) meriturvallisuus (etsintä- ja pelastustoimet mukaan luettuina), merenkulun turvatoimet ja alusten aiheuttaman pilaantumisen ehkäisy
- (2) kalastuksen valvonta
- (3) meren pilaantumisen torjuntavalmiudet ja torjunta; meriympäristö
- (4) tulliasiat
- (5) rajavalvonta
- (6) yleinen lainvalvonta
- (7) puolustus

2. Tiedostojen kartoitus ja tietojenvaihdon puuteanalyysi CISE:n tarjoaman lisäarvon varmistamiseksi:

Tämä tapahtuu (a) kartoittamalla nykyinen tietojenvaihto EU:n ja kansallisella tasolla ja (b) laatimalla puuteanalyysi niiden alakohtaisten tietotarpeiden tunnistamiseksi, joita nykyinen tarjonta ei täytä.

3. Tietojen yhteisten turvaluokitustasojen määrittelevä, jotta alakohtaiset käyttäjäyhteisöt luokittelevat samantyyppiset tiedot samalla tavalla.
4. CISE ympäristön tukikehyksen luomisella tarkoitetaan CISE mpäristöä *tukevia teknisiä puitteita* eli nykyisten ja suunniteltujen alakohtaisten järjestelmien välisten yhtymäpintojen kehittämistä monialaisen tietojenvaihdon mahdollistamiseksi.
5. Käyttöoikeuksien määrittelevä vahvistamalla eri alakohtaisiin yhteisöihin kuuluvien *käyttäjien oikeudet* päästä tutustumaan monialaisiin tiedostoihin. Tätä sovelletaan ainoastaan CISE:n kautta EU:ssa ja ETA-maissa vaihdettaviin tietoihin.
6. Lainsäädännön noudattamisen varmistamisella pyritään takaamaan, että tietojenvaihdolle on vahvistettu selkeät *oikeudelliset puitteet*, joissa määritellään ainakin tietojen luonne, tietojen toimittajien ja vastaanottajien valmiudet ja oikeudet tietojenvaihtoon, tietojenvaihdon tavoitteet (ja menettelyt) sekä (tiettyjen) tietojen luottamuksellisuuden ja turvallisuuden ja tarvittaessa henkilötietosuojan edellyttämät suojatoimenpiteet. EU:n lainsäädännön tietojenvaihdolle asettamat esteet on selvitettävä ja etsittävä ratkaisuja niiden poistamiseksi.

Vaikutusarviointi

Komissio tekee etenemissuunnitelman vaiheiden 1-6 vaikutusarvioinnin ennen kuin CISE:n käyttöön ottoa koskeva ehdotus esitetään neuvostolle ja Euroopan parlamentille. Sen varmistamiseksi, että unioni toimii ainoastaan jäsenvaltioiden perussopimuksissa sille myöntämien toimivaltuuksien rajoissa, sellaisina kuin ne on vahvistettu SEU-sopimuksen 5 artiklassa, jäsenvaltioiden kansalliseen toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä (esim. vaihe 2) ei käsitellä etenemissuunnitelmassa eikä Komission ehdotuksessa.

Komission tiedonantojen myöhempi käsittely

EU:n yhdenmetyt merialueiden valvonnan ja yhteisen tiedonvaihtoympäristön (CISE) kehittämistä on valmisteltu komission meriasioiden pääosaston (DG MARE) vetämässä epävirallisessa asiantuntija alatyöryhmässä (MSEsG), johon komissio on kutsunut jäsenvaltioiden asiantuntijoita eri hallinnonaloilta. Asiantuntijaalatyöryhmän kokouksiin ovat osallistuneet pääasiasiassa Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien edustajat. Seuraava asiantuntija alatyöryhmän kokous on 21.11.2013.

Teknistä valmistelua on lisäksi tehty epävirallisessa teknisessä asiantuntijatyöryhmässä (TAG= Technical Advisory Group)), johon komission meriasioiden pääosasto on kutsunut tiedonannossa määriteltyjen seitsemän käyttäjäyhteisön edustajia. Puolustusyhteisön edustajan on ollut Suomen puolustusvoimista ja rajanvalvontayhteisön edustaja Rajavartiolaitoksesta.

Tiedonvaihdon kehittämisestä on valmisteltu EU:n rahoittamissa pilottihankkeissa (MARSUNO, Coop), joihin on osallistunut myös suomalaisia viranomaisia.

Komission meriasioiden pääosasto on valmistellut yhteisen tiedonvaihtoympäristön kehittämistä kartoittamalla mm. erilaisia arkkitehtuurimalleja sekä valmistelemalla vaikutusarviointia (valmistuu vuonna 2013)

Komissio teki jäsenvaltioille yhteistä tiedonvaihtoympäristöä koskevan kyselyn keväällä 2013. Kyselyn kysymykset oli kohdistettu ”yhteisöille”, joita komission tiedonannon 2010/584 mukaan ovat (1) meriturvallisuus, merenkulun turvatoimet ja alusten aiheuttaman pilaantumisen ehkäisy, (2) kalastuksen valvonta, (3) meren pilaantumisen torjuntavalmiudet ja torjunta; meriympäristö, (4) tulliasiat, (5) rajavalvonta, (6) yleinen lainvalvonta, (7) puolustus. Yhteisöt eivät ole oikeussubjekteja. Yhdessä yhteisössä voi

olla useita viranomaisia riippuen kunkin jäsenvaltion viranomaisten organisointitavasta. Kyselyyn vastaaminen oli siten haasteellista. Kyselyyn vastasi vain 12 jäsenvaltiota. Kesällä 2013 Komissio avasi asiasta myös julkisen kuulemisen (verkossa).

Tällä hetkellä ei ole käytettävissä komission meriasioiden pääosasto yhteenvedo kyselyn ja julkisen kuulemisen tuloksista.

Kansallinen käsittely:

Kansallinen meripolitiikkaryhmä 22.10.2009 ja 3.11.2009
EU-asiain komitea 4.11.2009

Liikennejaosto, kirjallinen menettely 5.-7.11.2013, samassa yhteydessä asiasta on informoitu Ahvenanmaan maakuntaa
Meripolitiikkajaosto, 12.11.2013

Eduskuntakäsittely:

E-kirje 5.11.2009
PuVL 9/2009 vp – E 149/2009 vp

Käsittely Euroopan parlamentissa:

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema:

Tiedonantoihin ei ole sisältynyt lainsäädäntöehdotuksia.

Taloudelliset vaikutukset:

Komissio ei ole vielä tehnyt vaikutusarvioita eikä antanut varsinaista esitystä, joten taloudellisia vaikutuksia ei ole mahdollista arvioida

Muut mahdolliset asiaan vaikuttavat tekijät:

Komission tiedonannoissa korostetaan olemassa olevien ja kehitteillä olevien järjestelmien hyödyntämistä. Tätä on korostanut myös puolustusvaliokunta vuoden 2009 tiedonannosta tehtyyn e-kirjeeseen antamassaan lausunnossa.

Tietojenvaihdon nykytilanne

Liikenteen hallinnonala

Meriliikennettä koskeva tietojenvaihto EU:ssa perustuu alusliikenteen seurantadirektiivin (2002/59/EY) ja direktiivin muutokseen (2009/17/EY). Direktiivi on pantu täytäntöön alusliikennepalvelulailla (623/2005).

Direktiivien nojalla on rakennettu alusliikenteen turvallisuutta ja ympäristön suojelua edistävä EU:n tietojenvaihtojärjestelmä SafeSeaNet, jonka avulla jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset vaihtavat tietoja EU:n alueella liikkuvien alusten satamakäynneistä, sijainnista, vaarallista lasteista sekä aluksille sattuneista onnettomuuksista ja vaaratilanteista. SafeSeaNet järjestelmä koostuu Euroopan Meriturvallisuusviraston (EMSA) ylläpitämästä keskusjärjestelmästä ja kansallisista järjestelmistä, jotka vaihtavat tietoja SafeSeaNetin välityksellä. Suomen kansallinen

merenkulun tiedonhallintajärjestelmä on Portnet, josta on sanomarajapinta SafeSeaNetiin. Lisäksi SafeSeaNetin kautta vaihdetaan alusten automaattisen tunnistusjärjestelmän (AIS) kansallisten maa-asemaverkkojen ja VTS- keskusten järjestelmien kautta saatavia tietoja. Kansallista VTS- järjestelmää ja AIS maa-asemaverkko ylläpitää Liikennevirasto.

SafeSeNet on ollut toiminnassa vuodesta 2007 ja Portnet vuodesta 2002. Portnet järjestelmää ylläpitää Liikennevirasto yhteistyössä Tullin kanssa. SafeSeaNet järjestelmän hallinnoinnista ja kehittämisestä vastaa Komissio, jota avustaa SafeSeaNet High Level Steering Group.

IMO:n SOLAS –yleissopimuksen määräykset, jotka koskevat alusten pitkän kantaman tunnistamisessa ja seurannassa käytettävää LRIT (Long Range Identification and Tracking of Ships) järjestelmää, on otettu alusliikenteen seurantadirektiivissä otettu osaksi Unionin lainsäädäntöä. EU:n yhteistä LRIT – tietokeskusta ylläpitää EMSA.

Tulli

Tullilla on riskitiedon vaihtamiseen tavaraliikenteessä EU-laajuinen järjestelmänsä, joka on toiminut vuodesta 2009, kun ns. turvauudistus otettiin käyttöön. EU -Tulli on avannut yhteistyötä toimitusketjun turvallisuuteen liittyvissä asioissa USA:n ja Kiinan kanssa ja sitä myöten vaaditaan tietoja esim. toimijoiden luotettavuudesta (AEO = Authorized Economic Operator) .

Tullin asiakasrajapinta eli asiakkailta kerätty tieto palvelee myös oleellista osin meriliikenteen turvallisuutta ja valvontaa ja tavoitteena tulisikin olla yhteisen palvelu-ikkunan tai muiden järjestelmien kautta välittää tämä tieto muille relevanteille osapuolille. Tähän Suomen Tullia velvoittaa jo Tullikoodeksissa olevat pykälät.

Kalastuksen valvonta

EU:n jäsenmaiden kalastusalusten liikkeitä seurataan satelliittiperusteisella VMS – järjestelmällä (Vessel Monitoring System). Jäsenmaa voi seurata oman lippunsa alla liikkuvien kalastusalusten liikkeitä kaikille merialueilla sekä omilla vesillään liikkuvia muiden jäsenmaiden kalastusaluksia. EU:n vesillä kalastavien, EU:n ulkopuolisten maiden kalastusaluksia voidaan seurata vastaavasti.

Rajaturvallisuus

EUROSUR

Komissio antoi vuonna 2008 tiedonannon (COM 2008/68) eurooppalaisen ulkorajojen valvontajärjestelmän (EUROSUR) kehittämisestä. Kehitystyö on käsittänyt muun muassa kansallisten rajavalvonnan koordinaatiokeskusten ja niiden välisen tiedonvaihtoverkon kehittämisen, eurooppalaisen rajatilannekuvan muodostamisen, merellisen tiedonvaihtoympäristön luomisen, yhteisten valvontavälineiden käyttämisen sekä rajojen valvonnan standardien määrittämisen. Frontex on keskeisessä asemassa sekä tilannekuvan luomisessa ja yhteisten valvontavälineiden hallinnoinnissa. Eurosur-järjestelmän tarkoitus on parantaa EU:n ulkorajojen valvontaa tehostamalla tiedonvaihtoa EU-maiden välillä ja rajaturvallisuusvirasto Frontexin kanssa. Järjestelmä on suunniteltu havaitsemaan, ehkäisemään ja torjumaan laitonta maahanmuuttoa ja rajat ylittävää rikollisuutta. Järjestelmä mahdollistaa reaaliaikaisen tiedonvaihdon eri viranomaisien ja välineiden (satelliitit, alusten valvontalaitteet) välillä suojatun tietoverkon kautta. EUROSUR kehitystyötä on tehty komission johtamissa

asiantuntijatyöryhmissä sekä pilottihankkeiden kautta. Säädösehdotus EUROSURista on annettu joulukuussa 2011 (COM 2011/0873). EUROSURia koskevista säännöistä on päästy sopuun jäsenvaltioiden kanssa. Järjestelmä otetaan käyttöön Bulgariassa, Virossa, Kreikassa, Espanjassa, Ranskassa, Kroatiaassa, Italiassa, Kyproksella, Latviassa, Liettuaassa, Unkarissa, Maltalla, Puolassa, Portugalissa, Romaniassa, Sloveniassa, Slovakiassa ja Suomessa 2.12.2013 ja muissa EU-maissa 1.12.2014.

EUROSUR tulee osaltaan myös edistämään CISE:n kehittämistä olemalla eräs sektorikohtainen tiedonvaihtojärjestelmä, jonka tietoja voidaan kytkeä tarvittavassa laajuudessa yhteiseen Eurooppalaiseen tiedonvaihtojärjestelmään.

COASTNET

Itämeren alueella toimiva rajavalvontayhteistyöfoorumi (Baltic Sea Region Border Control Cooperation (BSRBCC)) vaihtaa tietoja rajanylitysliikenteestä ja rajatilanteesta, rajavalvonta- ja rajatarkastusjärjestelyistä, laittoman maahantulon ilmiöistä ja niiden vastaisista toimenpiteistä sekä muusta rajavalvonnan alaan kuuluvasta toiminnasta sekä yhteisistä valvontaoperaatioista.

Tietojen vaihdon avulla yhteistoimintatahot ovat kyenneet kehittämään yhteistoimintaa ja kohdentamaan kustannustehokkaasti valvontaresursseja merialueilla ja satamissa. Tavoitteena on ollut myös parantaa koko Itämeren alueen turvallisuutta tiivistämällä yhteistyötä merialueen valvonnassa ja tilannekuvan muodostamisessa sekä yhteisten valvontalentojen ja vartiolaivapartioiden muodossa. BSRBCC on osa Suomen Euroopan unionissa esittämää pohjoisten ulottuvuuden kokonaisuutta ja toteuttaa osaltaan yhtenäistä merialueiden valvontaa sekä sitä tukevaa tiedonvaihtoympäristöä Itämeren alueella.

Yhteistyöhön osallistuvat kaikkien Itämeren rantavaltioiden lisäksi muut Pohjoismaat. Tiedonvaihdon toteuttamiseksi Itämeren alueelle on perustettu osallistujamaiden koordinaatiokeskusten (NCC) verkosto, joka toimii 24/7. Päivittäiseen yhteydenpitoon koordinaatiokeskusten välillä on käytetty Suomen ylläpitämää suojattua CoastNet-järjestelmää.

Puolustus

Suomen ja Ruotsin välinen tiedonvaihdon yhteistyö SUCFIS tarjoaa mahdollisuuden turvaluokitellun tiedon vaihtoon maiden puolustushallintojen välillä. Yhteistyössä voidaan vaihtaa tietoa salatulla puhelinyhteydellä, sähköpostilla, automaattisella maalitiedonvaihdolla sekä erilaisilla hälytyksillä ja muilla yhteistyömenettelyillä

Itämeren alueen puolustushallintojen yhteistyö SUCBAS on hajautettu tiedonvaihdon järjestely jolla tuotetaan lisäinformaatiota maiden merellisen turvallisuuden tarpeisiin puolustushallintojen lähtökohdista. Tiedonvaihtoon osallistuu kaikki Itämeren alueen maat pois lukien Venäjä.

Euroopan laajuinen tiedonvaihdon yhteistyö MARSUR on hajautettu tiedonvaihdon ympäristö turvaluokitellussa verkossa. Tiedonvaihdon piirissä on seitsemäntoista EU maata ja Norja. Kiinnostus yhteistyön laajentamiseen on ollut havaittavissa EU maiden ulkopuolella. Yhteistyö mahdollistaa automaattisen tiedonvaihdon ja lukemattomien erilaisten palveluiden toteuttamisen yhteistyöjärjestelyn piirissä olevien jäsenten kesken. Käytettävä järjestely ja teknologia mahdollistaa yhteistyön kaikkien nähtävissä olevien eri yhteistyökumppaneiden kanssa erittäin pienin kustannuksin. MARSUR tulee olemaan Euroopan puolustushallintojen liityntäpiste Euroopan yhteiseen tiedonvaihdon

ympäristön CISE toimintaan. Vastaavasti MARSUR teknologia ja toiminnallisuus tulee myös kriisinhallintaoperaatioiden käyttöön alkuvuonna 2014.

Lähiajan odotettavissa oleva kehitys

Liikenteen hallinnonala

Ilmoitusmuodollisuudirektiivin (2010/65/EU) täytäntöönpanoon liittyen jäsenvaltioiden on perustettava 1.6.2015 mennessä kansalliset yhteyspisteet (National Single Window) alusten satamakäynteihin liittyvien, kansainvälisen, EU ja kansallisen lainsäädännön nojalla vaadittavien ilmoitusten sähköiseksi vastaanottamiseksi ja vaihtamiseksi toimivaltaisten viranomaisten kesken EU:n alueella.

Single window järjestelmässä tietojenvaihdon piiriin kuuluvat merenkulku, ympäristö, tulli, raja ja terveysviranomaiset. Sähköisellä tietojen keräämisellä helpotettaisiin ja yksinkertaistettaisiin alusten satamakäynteihin liittyviä hallinnollisia muodollisuuksia.

Ilmoitusmuodollisuudirektiivin edellyttämä tietojenvaihto EU- tasolla hoidetaan SafeSeaNetin kautta. Järjestelmän rakentamista koordinoi EU:n tasolla Komission asettama asiantuntijatyöryhmä. Suomessa Portnet tullaan modifioimaan niin, että se vastaa singlewindow -järjestelmänkonseptin vaatimuksia
Ilmoitusmuodollisuudirektiivi on pantu täytäntöön alusliikennepalveluilla (623/2005)

EU:n esteetöntä eurooppalaista meriliikennealuetta koskevan politiikan puitteissa komissio antoi tiedonannon (KOM(2013) 510 lopullinen) sininen vyöhyke paketista, jonka tavoitteena on tullimuodollisuuksien yksinkertaistaminen. Aloite liittyy myös ilmoitusmuodollisuudirektiivin täytäntöönpanoon. Sininen vyöhyke aloite toisi sisämarkkinat merikuljetuksiin ja yksinkertaistaisi tullimenettelyjä. Suomi on sitoutunut paketin toimenpiteisiin (E 96/2013 vp). Käytännössä sininen vyöhyke paketin toteuttaminen edellyttää tullikoodeksi täytäntöönpanosäännösten muuttamista ja SafeSeaNetin ja tullin lasti-ilmoitusjärjestelmien yhteensovittamista. Se on mahdollista tehdä single window järjestelmän rakentamisen yhteydessä.

Sininen vyöhyke (=Blue Belt) ja siihen liittyvä Tullin sähköinen lastimanifesti (eManifesti)- joka on tarkoitus ottaa käyttöön viimeistään 1.6.2015 sekä 1.11.2013 voimaan tuleva ja täysimääräisesti 1.5.2016 sovellettava Unionin uusi tullikoodeksi (UCC = Union Customs Code) tuovat helpotuksia säännöllisen liikenteen lupahallintoon ja parantavat merkittävästi meriliikenteen kilpailukykyä ja tavaroiden seurantaa.

Rajaturvallisuus

Tulevaisuudessa on erityisesti syytä korostaa laajaa tiedonvaihdon jakamista rannikkovartiostotoimintoihin osallistuvien lainvalvontaviranomaisten kesken. Esimerkiksi tehokas ympäristön suojelu ja turvalliset merialueet toimivine meripelastusjärjestelmineen vaativat yhtä tiivistyvää viranomaisyhteistoimintaa. Eri sektoreiden yhteinen tiedonvaihtojärjestelmä ja sitä kautta jaettava tieto tehostaa entisestään toimintaa ja on kustannustehokasta.

Puolustus

Puolustushallinnon tavoitteena on jatkaa meritilannekuva- ja merivalvontayhteistyön syventämistä. Puolustushallinto tukee tiedonvaihdon kehittämistä sekä kansallisessa

että kansainvälisessä kehyksessä. Puolustusvoimien tuottaman valvontatiedon osalta minkään sektorin tiedonvaihto ei saa heikentää sotilaallisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä.

Euroopan puolustushallintojen yhteinen merellisen tiedonvaihdon verkon MARSUR kehitysohjelman ensimmäinen vaihe valmistuu 07.11.2013. Kehitysohjelman tavoitteena on tuottaa kehittynyt toimintamalli ja ohjelmisto jota voidaan laajentaa kaikille mahdollisille käyttäjätahoille heti operatiivisen vaiheen alettua alkuvuodesta 2014. Toiminnallisuuden kehittämisen toinen vaihe käsittää liikkuvien yksiköiden liityntäpisteiden hankkimisen, tietoverkon kapean kaistanleveyden optimoinnin ja verkon tietoturvan parantamisen vastaamaan nykyistä ja oletettavissa olevaa cyber uhkaa. MARSUR yhteistyö ja toiminnallisuus on rakennettu kaikissa olosuhteissa vastaamaan sektoreiden väliseen yhteistyöhön ja kansalliseen hallinnon alat ylittävään kanssakäymiseen.

Asiasanat Hoitaa	EU:n meripolitiikka, merenkulku LVM, VNK
Tiedoksi	ALR, EUE, LIIK, MMM, OKM, PLM, SM, TEM, TRAFI, TULLI, UM, VM, YM